

Corupția în învățământul din Republica Moldova: mit sau realitate

Andrei GALBEN,
Rector ULIM

Constatări generale la nivel național

- 1 Recent, printr-un sondaj anonim al unei ONG se afirma că anual în învățământul superior datorită corupției sunt aduse prejudicii echivalente cu 50 milioane dolari americani. Conform altei publicații semnată de reprezentantul aceleiași ONG se menționa cifra de 162 milioane lei moldovenești, care figurau ca sume transmise cadrelor didactice din învățământul de toate nivelurile, sub formă de mită.
- 2 Estimând vizual și la nivelul informației opiniei publice nici unul din foștii și actualul ministru al educației, rectorii celor mai importante instituții de învățământ superior sau conducătorii unităților educaționale din țară nu dispun de proprietăți imobiliare, castele sau vile, ceea ce nu putem să spunem despre managerii altor unități economice sau conducătorii de frunte ale unităților economice din alte domenii ale economiei naționale.
- 3 Din informația verbală, transmisă din om în om, despre situația la capitolul fărădelegilor din instituțiile de învățământ de toate tipurile, reiese că situația este gravă. Însă mult mai complicat este de a dovedi fraudă comisă. Încălcarea normei de drept prin corupție sau mituire nu poate fi constatată de nimeni, decât doar de instanța de judecată.
- 4 Situația complicată din învățământ la capitolul infracțiuni este cauzată în mare parte de rolul, poziția și interpretarea legilor de către funcționarii administrației publice centrale, municipale și teritoriale.
- 5 Corupția și mita s-au manifestat ca fenomene negative în societate odată cu apariția statului și instituțiilor sale publice. Forma și modul de manifestare a acestora au deviat de la stat la stat, de la popor la popor și în funcție de cultura juridică a epocii și confesiunile dominante în societate. În prezent, în toate țările care s-au aflat și mai continuă să se afle în perioada de tranziție, corupția și mita sunt foarte pronunțate. De aceea, când în mass-media se încearcă a reda situația în sensul promovării corupției și mitei din Republica Moldova ca ceva deosebit nu numai că este ofensator pentru țara și poporul nostru, dar și subestimator pentru statul de drept.
- 6 Cadrele didactice din unitățile educaționale de toate tipurile constituie în mare parte intelectualitatea țării. Iar intelectualitatea nu este altceva decât floarea societății. Cele constatate în publicațiile ONG-ului despre care vorbeam sunt nu altceva decât grave învinuiri aduse nu doar unei părți din intelectualitate, ci după cum spuneam, elitei societății. Și dacă floarea societății este „bolnavă”, nu trebuie ruptă petală cu petală, fiindcă aceasta ar rezulta în nimicirea acesteia, care la rândul său nu ar mai putea aduce rod.
- 7 La nivel național, corupția este definită, în Legea nr. 900-XIII din 27 iunie 1996 privind combaterea corupției și protecționismului, ca un fenomen antisocial ce reprezintă o înțelegere ilegală între două părți, una propunând sau promițând privilegiile sau beneficiile nelegitime, cealaltă, antrenată în serviciul public, consimțind sau primindu-le în schimbul executării sau neexecutării unor activități de serviciu.

Constatări generale la nivel european și internațional

1. Corupția și mita din învățământ au fost și sunt prezente în majoritatea covârșitoare a țărilor lumii, inclusiv statele puternic industrializate. Aprecierea acestui flagel, constă doar în deosebirea conținutului normei de drept, care oscilează de la țară la țară. Tratări diverse a

fenomenului antisocial corupția și mita în învățământ, remarcăm atât în normele de drept național, cât în cel internațional.

2. Cele mai evidente și puternice manifestări ale corupției și mitei din învățământ sunt frecvent întâlnite în țările aflate în perioada de tranziție. Astfel, **în România**, lupta cu acest fenomen pervers este purtată de către toate organele abilitate în acest sens, în frunte cu președintele Traian Băsescu. De altfel, înlăturarea acestor factori negativi din activitatea cotidiană, constituie una din obstacolele de bază pe care urmează să le lichideze statul românesc înainte de adeva la UE.

În Ucraina, președintele V. Iușenco a declarat că măsurile întreprinse de autoritățile publice urmează să înlătore către toamna anului 2006 toți factorii, care contribuie la promovarea corupției și mitei în timpul campaniei de admitere în instituțiile de învățământ superior. Analiza situației din învățământul superior din Ucraina demonstrează, că acest flagel s-a înrădăcinat atât de puternic în viața universitară ucraineană, încât deosebirea dintre sectorul public și privat a dispărut. Iar, măsurile întreprinse privind campania de admitere nu sunt suficiente pentru a deșrădăcina acest viciu național.

În Georgia, corupția din sistemul educațional, este atât de pronunțată, încât s-a transformat într-un domeniu de activitate paralelă cu administrația publică. Cauzele sunt cunoscute. Una dintre acestea fiind situația economică precară. Condițiile în care, salariul minim lunar constituie doar 50 dolari americani, corupția și mituirea au devenit în învățământul superior o sursă suplimentară de existență. Iată de ce, mita la procesul de admitere în Georgia constituie în funcție de facultate de la 500 până la 10.000 dolari americani.

În Rusia, corupția universitară este mai puțin pronunțată, deoarece țara se află la un nivel economic mai avansat. Aici, se încearcă a înlătura aceste realități negative prin sporirea calității studiilor universitare și cointeresarea tineretului studios în obținerea unor cunoștințe profunde, demne de concurență cu semenii lor din alte centre universitare internaționale prestigioase.

În China, corupția și mita de asemenea prevalează. Deși, nivelul economic al acestei țări se află în ascensiune, majoritatea compatrioților chinezi aflați peste hotare refuză de a se întoarce în patrie și a se încadra în învățământul universitar național, doar din motivul acestor fenomene vicioase. Corupția din învățământul universitar chinez este atât de predominantă, încât constituie un obstacol puternic în calea internaționalizării acestui sistem.

În SUA, corupția universitară are o formă pasivă și diferă substanțial de mentalitatea universitară din restul lumii. Exemplu elocvent în acest ordine de idei, servește conflictul apărut în legătură cu promovarea de către autoritățile universitare a unor tineri incapabili de a însuși conținutul curriculei universitare, dar talentați în domeniul sportului.

Legități comune, dar diverse după formă și conținut

Literatura de specialitate detestă factori multipli, care pot favoriza apariția corupției și mituirii în învățământ. Aceștia sunt: cauzele economice, instituționale, legale, sociale, politice, morale și de cultură juridică.

Din cele expuse mai sus, conchidem că corupția și mita sunt prezente în toate societățile și statele contemporane. Dar, diferă după conținut și apreciere juridică.

Multipli flageluri din învățământul universitar calificați în unele state ca corupție, sunt apreciați în altele ca mită și viceversa. Iar activități universitare considerate ca corupție în unele centre universitare americane sunt concepute ca normă de drept în multe țări europene. Aceste constatări, ca multe altele, confirmă gradul de prezență a acestor fenomene antisociale în statul de drept, în funcție de ponderea multitudinii factorilor menționați.

Procesul de europenizare și globalizare deschide mari posibilități în sensul promovării corupției și mituirii în învățământul superior. Concomitent, acest proces redă un grad pronunțat de responsabilitate atât instituției de învățământ superior, cât și sistemului educațional național în ansamblu. Eventuala eliberare a unor acte de studii cu un conținut fals, discreditează nu doar imaginea instituției respective

de învățământ superior, dar și a țării. De aceea, elementul de corupere din instituțiile de învățământ se raportează inevitabil la tabloul general al statului.

Conform normelor de drept în anumite state, cultura națională, regională și confesională poate provoca acțiuni posibile de tratat ca acțiuni de corupere. În realitate, unele din particularitățile modului de viață, de exemplu - oriental, care sunt parte componentă a activității cotidiene musulmane, sunt apreciate de normele de drept european ca corupere, pe când normele de drept prevăzute de șariat și Coran sunt tratate ca obligațiuni ai persoanei fizice în materie de drept civil.

Necunoașterea acestor realități pot fi calificate de partea terță drept ofensă, iar în alte cazuri ca motiv de a instiga cea de a doua parte la acțiune de corupere. Încadrarea masivă a cetățenilor de alte seminiții și etnii în Republica Moldova după 1991, au provocat tentative și acțiuni concrete de corupere și mituire, în țara noastră și Europa Orientală.

Evenimentele de la 11 septembrie 2001, participarea contingentului redus de militari în Irak, fărădelegile adolescenților de origine arabă și africană din Franța și alte țări occidentale vor stimula radical conținutul și caracterul relațiilor internaționale, inclusiv normele de drept internațional.

Experiența ULIM-ului

De la fondare și până în prezent, ULIM-ul s-a confruntat cu mai multe din fenomenele antisociale cunoscute în statul suveran Republica Moldova.

1. Încă în 1994, adică la cel de-al doilea an de la fondare, pe când ULIM-ul nu avea dreptul de a elibera actul de studii, un colaborator al Ministerului Justiției a comandat la piața neagră o diplomă de jurist eliberată chipurile de către ULIM. Prezentându-se pentru legalizare la notar, acesta a depistat fraudă. Însă „posesorul” mult râvnitei diplome nu a fost tras la răspundere.
2. Între anii 1995-2001, existau mai multe rețele de falsificare a actelor de studii, inclusiv celor de la ULIM. Deoarece prin falsificarea actelor de studii, Universitatea Liberă Internațională din Republica Moldova avea foarte mult de pățimit, rectoratul instituției noastre a apelat în repetate rânduri la organele de resort abilitate de combatere a acestor fărădelegi. Au fost depistate, din diverse surse, izvoarele concrete de unde parveneau aceste acte false. Însă, cu mare regret, rezultatele au fost nule. Cel mai ridicol este faptul că, se crease un sistem fraudulos în comun acord cu rețelele internaționale în care erau implicați oameni ai legii atât din Republica Moldova, cât și din România și Ucraina. Abia în ultimul timp situația în sensul eliberării actelor de studii false în numele ULIM-ului și altor universități din țară a scăzut semnificativ.
3. Ținem să menționăm, că nelegiuirile din învățământ erau promovate chiar și de membrii Guvernului. Astfel, în 1995, când un cetățean străin implicat în rețeaua de falsificare a actelor de studii, urma să fie expulzat din Republica Moldova pentru încălcarea statutului cetățeanului străin, a fost ocrotit și sprijinit prin trafic de influență de către ministrul sănătății R.M. de atunci.
4. ULIM-ul a fost „implicat” de către ocoliți nu numai în iureșul falsificării diplomelor de studii superioare, dar și în interesele anumitor grupări cu funcții de răspundere în organele centrale ale administrației publice. Fiind favorizați de anumite cercuri frauduloase, în anii 1995-1996, miniștrii sănătății și educației de atunci și-au asumat răspunderea de a răspândi prin intermediul ambasadelor Republicii Moldova peste hotare informații false despre statutul juridic, locul și rolul Universității Libere Internaționale din Moldova, aducând prin traficul de influențe cel aveau prejudicii grave instituției noastre.
5. Practica acumulată în urma vizitelor efectuate peste hotare, în deosebi în SUA și schimbului de experiență ne-au dat imbold la crearea aiudoma universităților americane a unei structuri speciale - Serviciul de Informare și Securitate ULIM. Colaboratorii acestui serviciu sunt ofițeri competenți în materie de informare și securitate și au ca scop

evidența și controlul tuturor aspectelor vieții economice, juridice, educaționale, morale și sociale ale instituției noastre, inclusiv rezultatele notării cunoștințelor acumulate de către studenți în cadrul sesiunilor de examinare. Reieșind din practica internațională, Universitatea Liberă Internațională din Moldova eliberează actele de studii, doar cu acordul șefului serviciului de informare și securitate ULIM.

6. Experiența de activitate didactică acumulată pe parcursul anilor cu studenții străini, cât și abuzurile cu care se confruntau aceștia din partea poliției și structurilor criminale la care erau supuși străinii pe teritoriul țării noastre, ne-au impus să ne adresăm administrației publice centrale cu propunerea de a crea o structură specială în cadrul organelor de drept, abilitată în mod special cu profilaxia străinilor aflați pe teritoriul R.M. Ca urmare a intervenției noastre, această structură a fost creată în cadrul Ministerului de Interne.
7. De asemenea bazându-ne pe experiența internațională, Senatul universității a adoptat Codexul ULIM. Acest document include Carta ULIM și alte cincisprezece regulamente de organizare și funcționare a tuturor structurilor universității, inclusiv drepturile și obligațiile cadrului didactic/angajatului și studentului. Regulamentele în cauză sunt alcătuite reieșind din normele de drept național și internațional.
8. Eventualele flagele ce țin de mituire sunt prevenite și soluționate la ULIM odată cu crearea Colegiului de etică, compus din reprezentanți din rândurile cadrelor didactice și studenților.
9. Întru combaterea mituirii, Rectoratul ULIM în comun acord cu organele abilitate ale administrației publice centrale au întreprins mai multe măsuri de contracarare a acestui flagel. Despre aceste acțiuni sunt informate cadrele didactice și studenții. Anume în urma activităților comune au fost impuse să părăsească catedrele de la ULIM unele cadre didactice. Astfel, unei doamne, doctor habilitat în drept, pentru mituire i s-a interzis activitatea didactică în cadrul universității noastre. Însă, lipsa de cadre didactice cu titlul de doctor habilitat în alte universități, ia permis acesteia nu numai ca să se angajeze la o altă universitate de stat, dar și să devină șef de catedră în instituția publică.
Al doilea caz. Un doctor habilitat în științe economice după acțiunile de profilaxie a colaboratorilor poliției economice, acesta din urmă calificase ca drept „defăimare” măsurile comune întreprinse de administrația instituției și organelor de drept, motiv pentru care a plecat la aceeași universitate de stat, unde continuă activitățile flagele după stilul vechi.
Al treilea caz. Un tânăr care și-a făcut studiile peste hotare, a fost angajat la ULIM ca un bun și cu perspectivă specialist în materie de drept bancar. Cu regret, virusul mituirii la afectat atât de puternic, încât acesta își permitea fără tenacitate să ceară de la studenți anumite sume bănești pentru promovare la sesiuni. A fost nevoit să depună cerere de eliberare din serviciu plecând la o altă instituție de învățământ, unde continua același mod de activitate. Mai mult ca atât, acesta din urmă, a fost recent transferat la Ministerul de Externe. Să fie oare Ministerul de Externe mediul propice de escrocherie? Nu credem! Pur și simplu, despre trecutul acestuia nu s-a știut.
10. Rezultatul benefic de contracarare a fenomenelor negative în activitatea cotidiană a ULIM-ului este determinat și de crearea unei Baze de date unice computerizate, care în mare parte înlătură multiplele posibilități de fraude la nivel instituțional.

Conflicte din învățământul național provocate de corupție și mituire

Corupția și mituirea în învățământ este tema de discuție puțin preferată în cercurile academice. Colegii din centrele universitare preferă să abordeze acest subiect cu referire la alte domenii, evitând acel din care suntem parte. Cu regret, acest fenomen persistă în învățământul din Republica Moldova și de aceea trebuie să unificăm eforturile pentru contracararea acestuia.

Fenomenul corupției active poate fi comis în temei la nivelul administrației centrale, municipale, teritoriale și instituționale abilitate cu dreptul de a dirija cu domeniul educațional sau unitatea concretă de învățământ.

Merită tot sprijinul și respectul organelor de drept, care în sfârșit încearcă să facă ordine în dezordinea manifestată până nu de mult în învățământ. Adesea, acțiunile involuntare cu impact negativ ale administrației centrale, municipale, teritoriale și instituționale sunt comise fără a pătrunde în esența acestora, fapt care dăunează sistemul educațional în ansamblu. Divizarea unităților educaționale în instituții de stat și private, fără a înțelege că acestea constituie un tot întreg, au cauzat prejudicii grave învățământului național. Să exemplificăm cele spuse:

1. Fondarea instituțiilor de stat prin hotărâre de Guvern, iar celor private prin decizia Camerei de licențiere, cât și determinarea arealului de activitate, provoacă inevitabil tratări și aprecieri echivoce. Această neclaritate, a contribuit la pregătirea specialiștilor în drept și economie în majoritatea instituțiilor de învățământ superior, fără cadrul didactic corespunzător și bază tehnico-materială respectivă. Mai mult ca atât, multe din instituțiile de învățământ superior fără cadrul didactic corespunzător și bază tehnico-materială adecvată au fost acreditate. Să fie aceasta o eroare? Sau poate avem cazuri concrete de corupție? Sau trafic de influențe?
2. Același tablou pe care opinia publică îl califică ca coruptibil se întâlnește la distribuirea de către Ministerul economiei a cotei de înmatriculare în instituțiile de învățământ cu locuri finanțate din buget. Să fie oare o întâmplare atunci când instituția de învățământ fără cadru didactic competent să profite de comanda de stat?
3. Despre corupția tacită și traficul de influență a Consiliului municipal Chișinău, ne demonstrează unele decizii privind operarea unor modificări în hotărârile Primăriei mun. Chișinău cu privire la darea în arendă a unor spații ce aparțineau unităților educaționale municipale. Prin aceste documente se încearcă a revizui în mod camuflat Art. 36 p.19 din modificările și completările la Legea Învățământului Nr. 547-XIII din 21 iulie 2005, reactualizată la 1 ianuarie 2004. De altfel, acestea nu sunt unicele cazuri prin care Primăria mun. Chișinău încalcă Art. 62 din Legea Învățământului cu privire la baza tehnico-materială a sistemului de învățământ.
4. Cu mare regret constatăm, că instituțiile administrației publice centrale datorită tratării unilaterale a legii, contribuie la încălcarea normei de drept de către unitățile educaționale din învățământ, sub diverse forme și modalități.
5. Unele acte de corupție nu sunt prevăzute în legi, dar fac parte din categoria celor care se înscriu în „capturarea” instituției de învățământ sau a facultății de către persoane sau grupuri de interese, care dețin puterea și distribuie resursele materiale: dotări, prime, burse, resurse de cercetare, etc.
6. Printre cele mai grave forme de infracțiuni în mediul universitar se enumără:
 - a. traficarea examenelor de admitere și absolvire (vânzarea, cumpărarea sau substituirea de lucrări contra bani, servicii sau contra servicii);
 - b. solicitarea de către membrii personalului universitar de bani sau cadouri, precum și tentative de mituire și cointeresare sub diverse forme;
 - c. solicitarea diverselor servicii personale de la persoane, care sunt sau urmează să fie în proces de evaluare, angajare, promovare sau oferirea unor astfel de servicii în schimbul indulgenței.

Astfel de acțiuni sunt extrem de grave în deosebi atunci când de satisfacerea lor se condiționează:

- a. oferirea serviciilor educaționale sau administrative acoperite de sarcinile persoanei respective ca membru al instituției de învățământ superior;
- b. acordarea de favoruri în procesul de evaluare, angajare, promovare sau distribuirea sarcinilor didactice ori administrative.

Acceptarea de cadouri simbolice de către personalul universitar este legitimă doar atunci când este evident că nu e de natură să influențeze direct sau indirect procesul educațional, de evaluare, angajare sau promovare.

7. Încălcarea normei de drept în mediu universitar se remarcă de asemenea în publicațiile și lucrările științifice sub formă de plagiat. Plagiatul a existat și continuă să existe în toate ramificările sistemului de învățământ superior. În unele domenii acest flagel este atât de puternic, încât a devenit normă de activitate cotidiană. Dacă, plagiatul este descoperit, se aplică doar o pedeapsă simbolică. Sunt frecvente cazurile, când rezultatele cercetării științifice cu preponderență în tezele de masterat sau doctorat sunt în întregime falsificate, altfel spus copiate. În astfel de cazuri, vina le aparține: autorului, conducătorului științific, catedrei, decanatului și instituției de învățământ superior. Reieșind din aceste considerente, este necesar de perfecționat cadrul juridic.
8. Criteriile „originale” de promovare au dus la apariția unor „specialiști”, în marea lor majoritate fără operă științifică definită după criteriile recunoscute internațional, dar care s-au organizat în grupuri de interese cu influență asupra politicii din domeniu. Aceste grupuri de interese s-au perpetuat la conducerea multor institute și universități, încurajând un sistem periculos de anti-selecție și împiedicând transferul de generații.

Succese, realizări și modalități de soluționare a problemei în Republica Moldova

Republica Moldova a izbutit în ultimul timp să întreprindă pași concreți și siguri în sensul eliminării din învățământ a mai multor factori care pângăresc imaginea bună a poporului și țării. Și anume:

- a. La 16 decembrie 2004 Parlamentul R.M. a adoptat Hotărârea Nr. 421-XV cu privire la „Strategia națională de prevenire și combatere a corupției”, care prevede aplicarea unor măsuri concrete de soluționare a problemei în cauză, inclusiv în domeniul educației.
- b. La admiterea 2005, în instituțiile de învățământ superior au fost suspendate examenele de admitere. Aceasta a înlăturat unul din pilonii de bază a corupției și mitei din învățământul superior. Pentru acest gest, Ministerul Educației, Tineretului și Sportului merită tot sprijinul și aprecierea din partea societății. În schimb, această măsură v-a provoca cu certitudine sporirea acestui flagel în instituțiile preuniversitare întru promovarea acțiunilor antisociale și traficului de influențe la eliberarea actelor de absolvire a școlii medii sau liceului.

Concluzii

1. În Codul Învățământului (în curs de adoptare), este strict necesar de a include un compartiment special dedicat contracarării corupției și mituirii în sistemul educațional.
2. Este necesar de-a crea o comisie mixtă formată din specialiști ai Ministerului Educației, Tineretului și Sportului, Ministerului Afacerilor Interne, Serviciului de Informare și Securitate, abilitați cu dreptul de analiză, studiere și apreciere a sistemului educațional național în raport cu cadrul juridic național și internațional.
3. Este necesar de anulat acreditarea actuală a instituțiilor de învățământ și supunerea acestora unei reacreditări stricte, conform normelor de drept în vigoare.
4. Este necesar ca fiecare instituție de învățământ superior să creeze o baza de date cu referire la cadrul didactic și contingentul de studenți, care apoi să fie transmisă centralizat Ministerului Educației, Tineretului și Sportului.
5. Cadrele didactice, care au fost implicate în activități de mituire să fie incluși în baza de date a Ministerului Educației, Tineretului și Sportului și să nu fie admise pentru reangajare în alte instituții de învățământ.
6. Ministerul Educației, Tineretului și Sportului în comun acord cu Ministerul Tehnologiei Informaționale să elibereze pentru studenții din învățământul superior carnet de student sau legitimație după model unic, care ar conține informația stocată în baza de date a Ministerului de resort, după modelul american.

7. Activitatea unităților educaționale din învățământ trebuie să fie cu strictețe reglementată de cadrul juridic, conform cerințelor Procesului de la Bologna, fără careva excepții. Procesul de la Bologna nu poate fi tratat în mod diferit.
8. Fenomenul corupției din învățământ poate fi stârpit nu prin înlăturarea rezultatelor efectelor negative, dar prin prevenirea factorilor și condițiilor ce contribuie la provocarea acestora.